

ного, повторювального руху. Зазвичай починається із субкварти та співається в терцовому діапазоні. Часто зустрічаються трихордові будови із субквартою та біхордові рефрени із квартовим стрибком у кадансі. Типи наспівів зазвичай кантиленні, але зустрічаються і речитативні зразки. Мелодичні контури є плавними, за виключенням субкварт. Ритміка колискових переважно регулярно часокількісна та складаються із четвертних та восьмих тривалостей звуків при тактовому розмірі $2 \setminus 4$. Строфи будуються переважно 6+6, але іноді трапляються строфи з ізометричною будовою вірша 7+7 6+6. Поетичні рядки частіше закінчуються римою і лише останні строфи колискових іноді мають ознаки асонансу. Внутрішні рими не прослідковуються. Маючи доступ до текстових зразків XIX ст. та XX ст. можна простежити певні закономірності у використанні персонажів колискових пісень. Герої колискових це: кіт, голуб, півень, вовк.

Порівнюючи записи фольклористів, етнологів як XIX, так і XX ст., можна стверджувати, що традиція виконання колискових пісень руйнується і відбувається деградація: збіднюються сюжети, зникають персонажі. Виходячи із власних досліджень Полтавського регіону можна спостерігати, що на цій території традиція виконання колискових знаходиться в пасивному стані, а в деяких регіонах і взагалі зникла.

А. В. Гуріна, А. А. Грунь

ВТІЛЕННЯ ТВОРЧОГО МЕТОДУ ВИДАТНОГО ВОКАЛЬНОГО ПЕДАГОГА О. МУРАВЬОВОЇ В ДІЯЛЬНОСТІ Л. РУДЕНКО

В історії української вокальної культури є чимало яскравих прикладів передання традицій виконавської і вокально-педагогічної школи через систему «вчитель — учень». Наукові публікації дозволяють проаналізувати творчі стосунки представника Харківської вокальної школи П. В. Голубева і його учня Б. Р. Гмирі, представника Львівської вокальної школи О. Мишуги та його учня М. Микшиші. Актуальним є дослідження традицій Київської вокальної школи крізь призму втілення творчого методу О. Муравйової у виконавській та педагогічній діяльності її учениці Лариси Руденко.

Публікацій стосовно виконавської і педагогічної діяльності обох яскравих представниць вітчизняної вокальної школи XX ст. обмаль. В основному це відгуки-рецензії в пресі на виступи Л. Руденко, спогади її колег, що вміщені в публікації Л. Грисенко (1978); спогади численних учнів О. Муравйової, представлені в збірці спогадів і матеріалів Г. Філіпенко (1984). Короткі відомості про діяльність О. Муравйової як педагога музично-драматичної школи М. Лисенка знаходимо у підручнику Б. Гнидя (1997). Тому необхідним є аналіз творчого методу О. Муравйової та особливостей його втілення у діяльності Л. Руденко.

Олена Олександрівна Муравйова в історії вокальної педагогіки посідає помітне місце. Вона виховала сотні студентів, відомих своєю мистецькою в педагогічною працею. Її учні співали на сцені Большого і Маріїнського театрів, Київської, Одеської, Харківської опери, викладали в консерваторіях та музичних училищах.

Творчий метод О. Муравйової складається з багатьох підходів, принципів та методик. *Credo* Олени Олександрівни — єдність вокально-технічного та ху-

дожнього у вихованні співака; висока культура музиканта; почуття міри у створенні емоційної виразності образу; відсутність будь-якого пафосу.

Серед найголовніших професійних рис є вміння виявити природний голос; вміння передбачити, як розві'ється голос учня; дар виховання яскравих творчих індивідуальностей, педагог вважала, що для співака головне — краса тембру голосу; щодо звукоутворення: вважала необхідним взаємозв'язок всіх частин голосового апарату, їх гармонійний розвиток, не визнавала тренування апарату поза звуком, оскільки якість звука визначає правильно налагоджена робота співацького апарату; практикувала індивідуально-групові заняття, метою яких було активізувати слух, досягти усвідомленого ставлення до співу, дати можливість виявитись педагогічним схильностям студентів, зробити заняття цікавим, кожного разу іншим; атмосфера піднесеності, емоційності сприяла творчості; не визнавала трафаретів у проведенні занять, підборі вправ, вокалізів, гнучко їх застосовувала для кожної індивідуальності; прагнула вдосконалення завжди, протягом життя.

Виховання у класі видатного вокального педагога сприяло втіленню творчого методу Олени Олександрівни у виконавській та вокально-педагогічній діяльності Лариси Руденко. За понад 30 років творчої праці створено близько 50 оперних партій, артистка оволоділа репертуаром світової класики. Визначилися особливості її творчої індивідуальності — бездоганна вокальна школа, висока сценічна культура, витончена музикальність, глибоке проникнення у зміст твору, в суть авторського задуму. В її співі поєднується багатство емоцій і декламаційна виразність кожного слова. Талант, творчий пошук та велика працездатність дозволили з незмінним успіхом виконувати різнопланові ролі. Це — волюбна Кармен (Ж. Бізе «Кармен»), трагічна Любаша (М. Римський-Корсаков «Царева наречена»), гордовита і пихата Марина Мнішек (М. Мусоргський «Борис Годунов»), жартівлива Стеха (К. Данькевич «Назар Стодоля») та ін.

Для співочої манери Лариси Руденко характерні легкість і невимушеність звукодобування, повнозвучна кантилена, пластичність і гнучкість вокалізації. Разом з тим їй не властива нарочита афектація або надуманість виконавського штриха. Вокальна майстерність і краса звука ніколи не були для неї самоціллю. Співачка вільно володіє різними вокальними прийомами і поєднує їх з бездоганною інтонацією.

Ще одна важлива риса артистки — відчуття міри. Лариса Руденко ніколи не переграла, а завжди зберігала виразність співу, поєднуючи його з драматичною грою на сцені. Вдумливо вивчаючи оперний та історичний матеріал, артистка створює свою інтерпретацію кожного образу.

Педагогічна діяльність Л. Руденко теж виявляє риси творчого методу Олени Олександрівни. З 1951 р. артистка поєднувала виконавську і педагогічну діяльність, працюючи в Київській консерваторії, викладала також в інституті ім. І. Карпенка-Карого, з 1970 р. — вона професор кафедри сольного співу Київської консерваторії ім. П. І. Чайковського. У класі Лариси Архипівни вчилися студентки з мецо-сопрано, робота з якими, як відомо, становить значні труднощі. Одне з найскладніших завдань — вирівнювання регістрів. Заняття починаються з розвитку голосового апарату, виконуються спеціальні вправи, завдяки яким досягається округленість, зібраність звука. Вже на вправах і вокалізах

ставиться завдання емоційної насиченості звучання, економності співацького дихання (без форсування) — так само як це відбувалося в класі професора Муравйової. Робота над художнім образом — це застосування технічних прийомів, виховання смаку, почуття міри. До того ж Л. Руденко виховувала свідому сценічну поведінку, осмисленість художньої суті твору. Зі спогадів багатьох учнів Олени Муравйової дізнаємося, що такі риси творчого методу були притаманні цьому видатному педагогу.

Отже, виявлення творчого методу О. Муравйової та аналіз виконавської та вокально-педагогічної діяльності її учениці доводить, що Лариса Руденко дійсно сприйняла традиції вокальної школи свого педагога, а саме: єдність вокально-технічного і художнього виховання співака, висока культура музиканта, почуття міри у створенні сценічного образу та всі особливості вокально-технічного виховання голосу співака і втілила їх у своїй діяльності. Таким чином, це дослідження заповнює ще одну прогалину у вивченні історії української вокальної школи.

О. В. РOSTЯГАЄВА

МИСТЕЦЬКЕ ВТІЛЕННЯ МУЗИЧНОГО ФOLЬКЛОРУ СЛОБОЖАНЩИНИ У ТВОРЧОСТІ ВОКАЛЬНОГО ТРІО «ОБЕРЕГИ» М. ХАРКОВА

Тріо «Обереги» почало існувати як самостійна творча одиниця в складі театру народної музики України «Обереги» у 1995 р. під керівництвом Юрія Алжнева. У склад тріо «Обереги» входять: заслужені артистки України, лауреати огляду-конкурсу Українського фонду культури «Нові імена України» (1996 р.): Олена Шишкіна, Вікторія Осипенко, Людмила Омельченко.

Творча неповторність тріо «Обереги» насамперед у тому, що вони виробили самобутній виконавський стиль на основі інноваційно-творчого втілення багатих традицій українського народного співу. Вони не тільки володіють самобутніми голосами широкого діапазону та тембрового забарвлення. Вишукана вокально-ансамблева техніка, дивне злиття голосів поєднується в тріо із збереженням індивідуальності кожної артистки. Тріо «Обереги» — це поєднання трьох національно забарвлених характерів: ніжно-стриманого (В. Осипенко, сопрано) яскраво-динамічного, пристрасного (О. Шишкіна, народний альт), які доповнюються заглиблено-оксамитовим альтовим тембром і стриманістю прихованої сили (Л. Омельченко). Вони водночас і контрастують, і доповнюють одне одного.

Репертуар вокального тріо дуже різноманітний та самобутній, чим власне і привертає до себе увагу слухачів. Солістки виконують пісні поетів-класиків: Тараса Шевченка, Івана Франка, Олександра Олеса, Бориса Олійника і сучасних поетів: Степана Сапеляка, Ліни Костенко, Наталі Матюх. Музику до цих оригінальних текстів створює художній керівник театру, відомий композитор Юрій Алжнев. Також він обробляє для складу тріо яскраві зразки народних пісень.

У 2005 р. солістки театру народної музики «Обереги» здобули звання заслужених артисток України, також у 2005 р. побачив світ перший CD компакт-диск тріо «Обереги» з програмою українських народних пісень «Та перейди місяцю». Поруч із зразками фольклорної аутентики Харківщини, Полтавщини, Волині, Житомирщини, на цьому диску тріо «Обереги» виконують обробки